

Impressie van de Netwerkbijeenkomst van het BMO, woensdag 26 juni 2013

Hieronder een samenvatting van de bijdragen van de sprekers aan de Netwerkbijeenkomst van het BMO, woensdag 26 juni 2013. Er waren ruim 50 genodigden aanwezig, waaronder diverse NGO-vertegenwoordigers en een goede afvaardiging van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Centraal in de bijeenkomst stonden de Mensenrechtenbrief 'Respect en recht voor ieder mens' van minister Timmermans en de nota 'Wat de wereld verdient' van minister Ploumen. Ook was er ruim aandacht voor de wisselwerking met het binnenlandse mensenrechtenbeleid.

De sprekers waren Aloys van Rest (DCI) Daniëlle Hirsch(Boths Ends) en Jan-Peter Loof (CRM). De bijeenkomst werd gemodereerd door Paul van den Berg, voorzitter van het BMO. In de discussieronde kwamen onder meer Amnesty International, het Nederlands Helsinki Comité (NHC) en Rutgers WFP met vragen. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken reageerde ter plekke wat tot een interactieve sessie leidde.

'Kinderen zijn de toekomst'

Aloys van Rest, directeur Defence for Children, is over het algemeen blij met de brief. Er zit een visie in en de belangen van diverse groepen komen er in voor. Maar, waar is de aandacht voor de kinderen? In de brief worden kinderen alleen genoemd onder kinderarbeid. Aloys is van mening dat ze speciale aandacht verdienen omdat ze een groot deel van de wereldbevolking uitmaken. Ondanks dat kinderen het in Nederland goed hebben, moeten we niet vergeten dat vooral asielzoekerskinderen het moeilijk hebben. Vele verhuizingen (10-15 keer voor 15e levensjaar) leidt tot ontworteling en vervreemding van deze kinderen.

Dat vrouwen een prioriteit zijn in de nota stemt Aloys tevreden. Zij maken het verschil en verdienen daarom extra bescherming. Maar, hoe zit het met de aandacht voor meisjes? In ontwikkelingslanden is deze groep erg kwetsbaar. Alleen de inzet op het vrijmaken van zones voor kinderarbeid is niet voldoende. Volgens Aloys moet er meer gebeuren. Ook kinderen in opvangtehuizen (vaak veredelde gevangenis) en vergeten weeskinderen zijn een probleem. Naast het Kinderrechtenverdrag uit '95 dat Nederland al getekend heeft, zou Nederland ook de facultatieve protocollen moeten ondertekenen, bijvoorbeeld het protocol over het klachtenmechanisme. Nederland was altijd sterk vertegenwoordigd in de VN, wij zouden dat wederom moeten nastreven. Op die manier kunnen we beter een stempel op beleid drukken, zoals kinderrechten.

Het is tevens een teleurstelling dat de aandacht voor onderwijs minder is geworden. Goede resultaten behaald in Azië, wat een reden is om vooral daar mee door te gaan. Onderwijs is de toekomst, aldus Aloys. Wat betreft de Matraprojecten die Nederland internationaal aangaat, daar moet vooral mee worden doorgezet. Activiteiten in Rusland, Oekraïne en Georgië (bijvoorbeeld zorgen voor wetgevingimpuls) hebben goede resultaten opgeleverd.

Tot slot wijst Aloys op dat er vaak geredeneerd wordt vanuit bestaande doelgroepen, terwijl het juiste de groepen die nog geen stem hebben gecreëerd (zoals kinderen) die aandacht behoeven.

'Sociaal- en economische rechten worden onvoldoende uitgewerkt. Dit verdient juist in tijden van een *run on resources* meer prioriteit'

Danielle Hirsch, directeur van Both Ends, is blij dat de brief er is, maar heeft nog wel enkele verbeteringsuggesties. De brief is een stap voorwaarts vergeleken met de nota van de vorige minister maar de brief onderkent niet de urgentie van bepaalde milieu problemen. De wereldwijde run op hulpbronnen doet de druk op land en water verder toenemen, wat een verslechtering oplevert voor mensen in het algemeen. Conflicten op het gebied van land en watergebruik (bijvoorbeeld in de mijnbouw) hebben direct invloed op economische, sociale en politieke rechten. Ondanks dat het recht op water en voedsel onderkend wordt, worden er geen concrete maatregelen genomen om resultaten te bereiken.

Verder is Daniëlle bezorgd dat de zelfregulatie van bedrijven, omdat het voornamelijk een vrijwillig karakter heeft (geen strafkorting) niet veel teweeg zal brengen. Daarnaast wordt in de brief verwezen naar handelsverdragen, niet investeringsverdragen. Het is juist deze laatste categorie die de meeste schade tot gevolg heeft. Nederland is 'extreem liberaal' in het afsluiten van deze investeringsverdragen, welke nauwelijks bescherming biedt aan ontwikkelingslanden (vooral aan de investeerders). Opzeggen van deze verdragen voor ontwikkelingslanden -bijvoorbeeld vanwege hieruit voortvloeiende milieuproblemen, El Salvador- is welhaast onmogelijk omdat dit enorme boetes met zich meebrengt voor ontwikkelingslanden. Deze situatie is een directe contradictie met wat er in de Brief staat. Ook in de Nota van Ploumen worden de belangenconflicten tussen de Nederlandse bedrijven en de arme mensen in ontwikkelingslanden niet onderkend, aldus Daniëlle.

Mogelijke oplossing voor deze problematiek biedt Daniëlle ook. Zij pleit onder meer voor het instellen van het Accountability Fund (gefinancierd met geld uit het bedrijvenbudget), het instellen van een *bottom line* voor alle publieke bestedingen, en een vergroting van de kennis en transparantie rondom investeringsverdragen. Tot slot zou de landenlijst ook open gesteld moeten worden voor opkomende economieën (want ook daar belangenconflicten).

'Het beleid van NL gericht op het respecteren van mensenrechten komt niet voort uit een superieur idee, het wijst staten gewoonweg op de plicht die zij zijn aangegaan op basis van internationale verdragen. Dit is een goede insteek'

Jan-Peter Loof, lid van het College van Rechten van de Mens, heeft een 'warm gevoel' over gehouden aan de brief. Het instellen van het College van de Rechten van de Mens welke toezicht houdt op de mensenrechtensituatie in Nederland voorziet het buitenlands beleid van Nederland van extra legitimiteit. Het motto van 'practise what you preach', wat gebaseerd is op het principe van universaliteit, geldt ook gewoon voor Nederland; dat is een goede insteek. Verder geeft hij aan dat de bemoeienis met mensenrechten niet alleen een morele plicht is, het is ook een rechtsplicht (art. 90 GW). Geen discussies over morele superioriteit, gewoon het nakomen van internationale verplichtingen die staten zelf zijn aangegaan. Jan-Peter is van mening dat de nota een aanzienlijke verbetering is ten opzichte van de vorige; het laat zien dat Timmermans een hart heeft voor mensenrechten. Ondanks dat hij over het algemeen tevreden is, kunnen er volgens hem ook zeker dingen beter.

Net zoals Daniëlle Hirsch heeft Jan-Peter Loof twijfels over de samenwerking met het bedrijfsleven bij het respecteren van mensenrechten. De insteek dat bedrijven voor zichzelf regels zullen opstellen

omtrent maatschappelijk verantwoord ondernemen zal naar zijn mening niet snel van de grond komen. Het is opvallend dat er met geen woord gerept wordt over EU-voorstel Transparantierichtlijn, welke regels bevat over het openbaar maken door bedrijven. In de praktijk blijkt dat die verplichting tot het openbaar maken van gegevens nodig is als vliegwiel voor verdere zelfregulering door de sector.

NL moet zich verder weer snel aansluiten bij de dialoog die plaats vindt op VN niveau. De laatste jaren is vooral met scepsis gereageerd op VN aanbevelingen, omdat deze soms voortkwamen uit een comité waar zelf notoire mensenrechtenschenders in zaten. Veelal gaat het echter om comités die bestaan uit onafhankelijke deskundigen; aanbevelingen en conclusies daarvan moeten serieus worden genomen. Het is belangrijk om hier voor tot een ommekeer van beleid te komen omdat de discussie over mensenrechten anders wordt gekaapt door landen die hier niet het beste mee voor hebben. Jan-Peter is van mening dat Nederland hier een sterk geluid moet laten horen. Verder moeten we de aanbevelingen op hun merites beoordelen en daar waar nodig aanpassingen doorvoeren.

Verder merkt Jan-Peter op dat het voor de bescherming van kinderrechten, economische, sociale en culturele rechten en de rechten van mensen met een handicap, belangrijk is dat de toezichthoudende comités van de VN individuele klachten over deze rechten kunnen ontvangen. Nederland heeft de facultatieve protocollen die de mogelijkheid regelen om individuele klachten voor te leggen niet geratificeerd. Positief dat minister vaart lijkt te willen maken met ratificatie van het Facultatief Protocol bij IVESCR. Voor het overige voorzichtigheid troef. Als Nederland deze facultatieve protocollen zou ratificeren, draagt dit bij aan de concretisering en daarmee de bescherming van deze mensenrechten.

Ook merkt Jan-Peter op dat het een goede ontwikkeling is dat er een Staat van de Grondrechten en een nationaal actieplan mensenrechten komen. Een nationaal actieplan kan verzekeren dat mensenrechten de voortdurende en systematische aandacht krijgen die zij verdienen. Tot slot merkt hij op dat hij benieuwd is wie deel uitmaken van het Interdepartementaal Overleg, en hoe dit functioneert.

Q&A

Tijdens de Q&A prijst Aldrik Gierveld van het ministerie van Buitenlandse Zaken het panel en de levendige beleidsdialoog. Ook op het moment is het Ministerie in dialoog met de buitenwereld via de mensenrechtenblog. Dhr Gierveld beaamt dat kinderrechten, zoals aangestipt door DCI, inderdaad meer is dan mensenrechten alleen. Echter, het budget is krap, posten worden gesloten, en er zijn minder mensen. Verder, practise what you preach slaat ook op onszelf terug. Kritiek op de mensenrechtensituatie in Nederland moeten we ter harte nemen. Beide nota's hebben een open agenda en 'is niet een papieren exercitie maar dialoog met een breed maatschappelijk veld'.

Jeanet van der Woude (Amnesty International) gaat in op het punt mensenrechten en bedrijven en noemt het recente BNC fiche (Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen) over EU beleid rond dit thema. Zij vergelijkt de berichtgeving over het schrappen van een passage over rapportageverplichting voor bedrijfsleven uit het mensenrechtenbeleid met de steun die het kabinet in het BNC-fiche heeft uitgesproken voor de (niet-financiële) rapportage-richtlijn van de EU. Zij vraagt

zich af of we ons over dit laatste nog zorgen moeten maken. In reactie geeft Aldrik Gierveld aan dat het kabinet de (niet-financiële) rapportage-richtlijn van de EU steunt.

Harry Hummel (NHC) geeft aan dat het positief is dat ESC-rechten erin staan en dat hier haast mee gemaakt wordt, maar is dit niet al jarenlang beleid van NL? Dhr Gierveld geeft aan dat ESC-rechten kabinetsbreed beleid is en dat de formulering in de nota zorgvuldig is gekozen. Als NL ergens voor tekent dan gaat het er ook voor.

Daniëlle Hirsch van Both Ends, aansluitend op Wilco van Bokhorst (Idea-leaks), benadrukt het belang van transparantie bij het maken van belastingverdragen, deze worden vaak bedongen achter gesloten deuren. Met meer transparantie kan de consument een betere afweging maken.

Frank van der Linde is positief gestemd over het interdepartementaal overleg, maar vraagt zich af wie de lead neemt op het gebied van mensenrechten. Robbert Morée van BZ geeft aan dat de Staat van de Grondrechten en de Nota van Timmermans een goede verbinding leggen. NL staat niet alleen voor 'practise what you preach', maar ook 'preach what you practise'. BZ zal ook actief meedenken bij de nota van Plasterk.

Loeky Drogen (WPF Rutgers) doet de suggestie om meer gestructureerde consultatiemomenten tussen overheid en maatschappelijk middenveld te organiseren rond mensenrechten. Zowel binnenlands- als buitenlands beleid. Het Ministerie reageert positief: BZ 'staat altijd open voor dialoog'.